

ધોરણ :- 8

ગુજરાતી

4. તને ઓળખું છું, મા

અભ્યાસ / સ્વાચ્છાવ

Sem : 1

અભ્યાસ

પ્રશ્ન 1. નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર માટે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો ઉત્તર શોધીને
તેના કુમ - અક્ષર પ્રશ્ન સામેના માં લખો.

(૧) બાળકના ક્ષેમકુશળ માટે માતાના મુખેથી કયો શબ્દ વારંવાર સરી પડે છે ?

(ક) ખમ્માં

ક

(ખ) ઓવારણાં

(ગ) અભાગી

(ધ) સાચવજે

(૨) બાળકનું દુઃખ લઈ લેવાના ભાવથી માતા શું કરે છે ? ખ

(ક) માથે હાથ ફેરવે છે.

(ખ) ઓવારણાં લે છે.

(ગ) હાથ પકડી બેઠો કરે છે.

(ધ) સતત તેની સાથે રહે.

પ્રશ્ન 2. નીચેના પ્રશ્નોના એક-બે વાક્યોમાં ઉત્તર આપો :

(1) કવિને માતાની લહેરખી ક્યારે અનુભવાય છે ?

➤ કવિના જીવનમાં જ્યારે અનેક સંકટો આવે છે અને એની વેદના તેમને સહેવી પડે છે ત્યારે તેમને માતાની મમતાના વરસાદની લહેરખી અનુભવાય છે.

(2) માની મમતાને ન પામી શકનાર માટે કવિ કયો શબ્દ વાપરે છે ?

➤ માની મમતાને ન પામી શકનાર માટે કવિ 'અભાગી' શબ્દ વાપરે છે.

(3) કવિ માતાની પરકમા કેવી રીતે કરે છે ?

► માતાનું પ્રત્યેક સ્મરણ એ તીર્થ છે, એમ માનીને કવિ માતાના સ્મરણોરૂપી તીર્થની પરકમા કરે છે.

(4) 'એકલવાયું વરસે છે ચોમાસું' એવું કવિ કયા સંદર્ભે કહે છે ?

► સંતાનો ફૂર હોય ત્યારે એકલવાયું જીવન વ્યતીત કરતી માની આંખમાંથી આંસુ નહિ, પણ તેની મમતા ચોમાસાની જેમ વરસે છે. એ સંદર્ભમાં 'એકલવાયું વરસે, છ. ચોમાસું' એમ કવિ કહે છે.

સ્વાધ્યાય

પ્રશ્ન 1. નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર લખો :

(1) કવિ માતાની મમતા કયા કયા પ્રસંગે અનુભવે છે ?

➤ જ્યારે કવિના જીવનમાં સંકટ કે મુશ્કેલીઓ આવે છે,
સગાંસંબંધીઓ કે મિત્રો એમને હડસેલે, તેમની ઉપેક્ષા કરે,
તેમને ઘિક્કારે કે એક તરફ ફંકી દે છે ત્યારે કેવળ એમની
માની મમતા જ એમને ટેકો આપે છે.

(2) તમને તમારી માતા ગમે છે, એનાં કારણો કે પ્રસંગો જણાવો.

►મને મારી માતા બહુ ગમે છે. માતા મને હમેશાં દરેક કામમાં પ્રેરણા આપે છે. મારું સતત ધ્યાન રાખે છે. કોઈ મારા પર ગુસ્સો કરે તો મને શાંત રહેવાની સલાહ આપે છે. પરીક્ષા શરૂ થાય એ પહેલાં તે દરેક તૈયારી કરવા માટે મને સરસ સમયપત્રક તૈયાર કરી આપે છે. હું પરીક્ષા બધા પ્રશ્નોના ઉત્તર લખી શકે એ માટે એ મારી પરીક્ષા લે છે. અને મને જે અધરો પ્રશ્ન લાગે એ સરસ રીતે સમજાવીને માતા મારો આત્મવિશ્વાસ વધારે છે.

(3) મોટા થઈને તમે તમારી માતાનું ઋણ કેવી રીતે અદા કરશો ?

►મોટો થઈને હું મારી માતાના સ્વાસ્થનું સંપૂર્ણ ધ્યાન રાખીશ, એની સેવાચાકરી કરીશ. એને હાથ પકડીને મંદિર લઈ જઈશ. એને તીથોની યાત્રા કરાવીશ. એને ભજનો સાંભળવા બહુ ગમે છે તેથી એને માટે સીડી ઘ્લેયર લઈ આવીશ. એને મનગમતાં ભજનોની, લોકગીતોની કે અન્ય ગીતોની સીડી લાવી આપીશ. એને કોઈ વાતનું દુઃખ ન પડે એનું જીવન સુખશાંતિ તથા આનંદમાં પસાર થાય એ માટે હું સતત ધ્યાન રાખીશ.

(4) પરકમા કોણી કોણી કરવામાં આવે છે ? શા માટે ?

►પરકમા મંદિરની, તીર્થસ્થાનની, તીર્થરૂપ નદીની તથા ગાયની કરવામાં આવે છે. મંદિરમાં અને તીર્થસ્થાનમાં પરમાત્માની મૂર્તિ હોય છે. નદી પવિત્ર ગણાય છે. ગાયને માતા ગણવામાં આવે છે એટલે એ સૌની પરકમા કરવાથી મન પવિત્ર બને છે. હદ્યમાં શાંતિ થાય છે. પરકમા આપણા સંકલ્પો કે મનોકામના પૂરી થાય છે.

પ્રશ્ન 2. નીચેના કાવ્યપંક્તિઓ સમજાવો :

(1) તરણા પેઠ ચાવે... તારી મમતાના ટેક.

➤ કોઈ મને તરણાની જેમ ચાવે કે મને કોઈ હડસેલે પણ
તારી મમતાના ટેક જ મને પગ પર ઉભા રહેવાનું બળ
મળે છે. તારી દસે અંગાળીઓના ટેરવાંનો મને સ્પર્શ થાય
છે ત્યારે મારી વેદના પળવારમાં અદશ્ય થઈ જાય છે...

(2) ઘરથી જાઉં દૂર... કરું પરકમા.

➤ હું ઘરથી ભલે ગમે તેટલો દૂર હોઉં છતાં તું મારી આંખ
સામે જ હોય છ. એવો કોણ અભાગી હશે કે જે માં ને આ
રીતે સદાચે ન પામતો હોય? મારે મન તારું દરેક સ્મરણ
તીર્થરૂપ છે એટલે સ્મરણોરૂપી તીર્થની આ રીતે પરિકમા
કરું છું. મા! તને ઓળખું છું.

પ્રશ્ન 3. “મા” વિશેની અન્ય કોઈ એક કવિતાની પાંચ પંજિઓ લખો.

મીઠાં મધુ ને મીઠા મેહુલા રે લોલ,
એથી મીઠી તે મોરી માત રે,
જનનીની જોડ સખી ! નહિ જડ રે લોલ.
પ્રભુના એ પ્રેમ તણી પૂતળી રે લોલ,
જગાથી જૂદેરી એની જત રે.

જનનીની

અમીની ભરેલી એની આંખડી રે લોલ,
કાલનાં ભરેલાં એનાં વેણ રે. જનનીની
હાથ ગુંઘેલ એના હીરના રે લોલ,
હૈયું હેમંત કેરી હેલ રે. જનનીની

પ્રશ્ન 4. નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર આપેલ સૂચના મુજબ લખો :

**(1) નીચેના શબ્દોના બે-બે સમાનાથી શબ્દો શબ્દકોશમાંથી શોધીને
લખો :**

(1) મારગ = પથ, રસ્તો

(2) અભાગી = કમનસીબ, દુર્ભાગી

(3) સદા = હંમેશાં, સર્વદા

(4) સ્મરણ = સ્મૃતિ, યાદ

(5) ળેરખી = લહેર, તરંગ

(2) નીચેના શબ્દોના સમાનાથી શબ્દો કાવ્યમાંથી શોધીને લખો:

(1) નથન = અંખ

(2) મારગ = રસ્તો

(3) દુઃખ = પીડા

(4) તણખલું = તરણું

(3) નીચેના શબ્દોના વિરુદ્ધાથી શબ્દો લખો :

(1) અભાગી	x સુભાગી, સદ્ગાગી
(2) સ્મરણ	x વિસ્મરણ

(4) સરખા પ્રાસવાળા શબ્દો કાવ્યમાંથી શોધીને લખો :

ઉદાહરણ : મા - ખમા

(1) આંસુ	- ચોમાસું
(2) ફંકે	- ટેકે
(3) સામે	- પામે

THANKS

FOR WATCHING